

14.10.2011

OKM:n lausuntopyyntö Valtioneuvoston lapsi- ja nuorisopoliittinen kehittämisohjelma 2012-2015

HEL 2011-004950 T 12 04 00

Nuorisolain mukaan valtioneuvosto hyväksyy joka neljäs vuosi nuorisopolitiikan kehittämis-ohjelman. Edellinen kehittämisohjelma kattoi vuodet 2007 - 2011. Ohjelmaa kutsutaan Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmaksi.

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmaan 2012 – 2015 on koottu ja täsmennetty Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelmaan kirjattuja lasten ja nuorten kannalta keskeisiä asioita. Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt kehittämisohjelman luonnoksesta lausuntoja noin 160 eri taholta 17.10.2011 mennessä. Valtioneuvoston on tarkoitus hyväksyä kehittämisohjelma joulukuussa 2011.

Nuorisolain ja kehittämisohjelman tavoitteena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja sosiaalista vahvistamista sekä parantaa kasvu- ja elinoloja. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma tähtää siihen, että kaikille lapsille ja nuorille luodaan ikäryhmä huomioiden enemmän ja yhtäläisiä mahdollisuuksia sekä koulutuksen että työmarkkinoille sijoittumisen osalta. Lisäksi halutaan edistää lasten ja nuorten aktiivista kansalaisuutta ja sosiaalista osallisuutta.

Kehittämisohjelma on hallinnonalojen ja samalla eri ministeriöiden yhteinen asiakirja. Eri ministeriöillä on kehittämisohjelman toteutuksessa erilaisia rooleja resurssi-, informaatio- ja säädösohjauksen näkökulmista. Helsingin kaupungin opetusvirasto antaa lausuntonsa luonnoksesta pääasiassa lasten ja nuorten opetuksen ja koulutuksen näkökulmasta.

Strategiset tavoitteet ja niiden toteuttaminen

Kehittämisohjelmaluonnoksessa esitetyt kymmenen strategista tavoitetta lasten ja nuorten arjen hallinnan, osallisuuden ja yhdenvertaisuuden lisäämiseksi kattavat varsin laajasti ja monipuolisesti lasten ja nuorten elämän eri alueita ja kasvun mahdollisuuksia. Helsingin opetusvirasto pitää hyvänä, että luonnoksessa on esitetty myös toimenpiteitä strategisten tavoitteiden toteuttamiseksi ja nimetty joihinkin toimenpiteisiin vastuuministeriö. Strategisissa tavoitteissa on jonkin verran päällekkäisyyttä varsinkin alaotsikoiden sisällöissä. Tämän vuosi voisi harkita strategisten tavoitteiden tiivistämistä esim., kokoamalla tasa-arvon parantamisen yhteen tavoitteeseen sekä sukupuolisen tasa-arvon että yhdenvertaisen kohtelun näkökulmien osalta.

14.10.2011

Tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan kuitenkin erityisen hyvää ja koordinoitua yhteistyötä eri ministeriöiden ja hallinnonalojen kesken, varsinkin kun toimenpiteet on tarkoitettu rahoittamaan normaalisti eri ministeriöiden/hallinnonalojen vuosibudjettien sisällä. Käytäntö on usein osoittanut eri hallinnonalojen yhteistyön vaikeuden, mistä syystä Helsingin opetusvirasto korostaa kehittämissuunnitelman koordinoimista ja toimenpiteiden toteuttamisen seurannan tärkeyttä. Osa tavoitteista sisältyy osin lausuntokierroksella olevaan koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan. Näiden kahden kehittämissuunnitelman toimenpiteitä kannattaisi vielä tarkistaa, jotta ne tukevat parhaalla mahdollisella tavalla molempien tavoitteiden toteutumista.

Strateginen tavoite 1

Lasten ja nuorten kasvua aktiiviksi ja yhteisvastuullisiksi kansalaisiksi tuetaan

Helsingin opetusvirasto pitää tärkeinä lasten ja nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien lisäämistä. Luonnoksessa olisi voinut vieläkin painokkaammin esittää toimenpiteitä nuorten ottamiseksi mukaan nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämiseen jo suunnitteluvaiheessa ja myös päätöksentekoon valtion- ja kuntatasolla sekä myös kouluissa ja oppilaitoksissa. Nuorten osallistumismahdollisuuksien on oltava todellisia siten, että nuoret pääsevät oikeasti vaikuttamaan heitä koskeviin asioihin. Samoin tavoitteita voisi sisällyttää opetuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan.

Demokratia-, globaali- ja ympäristökasvatuksen sisällyttäminen opetukseen ja oppilaitosten toimintaan on kannatettavaa. Tätä muokkaisiin seuraavasti: Demokratia-, globaali- ja ympäristökasvatuksen sekä osallisuuden vahvempi painotus tulevassa opetussuunnitelmauudistuksessa on kannatettavaa.

Helsingin opetusvirasto toteaa, että tietoyhteiskuntaa koskevat toimenpide-esitykset ovat oikeansuuntaisia, mutta eivät riittävän täsmällisiä. Tietoyhteiskuntataidot tulee taata jokaiselle perusopetuksen päättävälle nuorelle. Näitä taitoja vahvistetaan toisen asteen koulutuksessa ja täydennetään jatko-opintoja ja työelämän vaatimuksia edellyttävillä tavoilla. Lisäksi opettajien koulutukseen tulee sisällyttää mediakasvatusta sekä opetusteknologiaa.

Strateginen tavoite 2

Yhdenvertaisuutta tuetaan

Kehittämissuunnitelman luonnoksessa on varsin vähän kiinnitetty huomiota maahanmuuttajanuoriin ja heidän asemaansa. Helsingissä, jossa on eniten maahanmuuttajia koko Suomessa, maahanmuuttajanuoret ovat

14.10.2011

usein väliinpuotoajia ja vaarassa syrjäytyä. Maahanmuuttajanuorten pääsy toisen asteen koulutukseen on vähäisempää kuin suomalaisnuorten. Helsingissä ammatillisen koulutuksen koulutuspaikkojen riittämättömyys vähentää vielä enemmän maahanmuuttajanuorten mahdollisuuksia päästä koulutukseen perusopetuksen jälkeen. Erityisenä väliinpuotoajaryhmänä ovat myöhään Suomeen tulleet 15 – 17 –vuotiaat maahanmuuttajataustaiset nuoret.

Maahanmuuttajien koulutukseen ja työmarkkinoille pääsy edellyttää erityisesti suomi toisena kielenä koulutuksen lisäämistä. Käytäntö on osoittanut, että rahoituksen jakautuminen kahden ministeriön kesken on este pitkäjänteiselle maahanmuuttajakoulutuksen kehittämis-työlle ja myös tehokkaalle kielikoulutuksen järjestämiselle. Suomi toisena kielenä koulutuksen hajaantuminen aikuislukioihin, ammatilliselle toiselle asteelle ja vapaaseen sivistystyöhön on ongelmallista maahanmuuttajien näkökulmasta. Kirjavalla rahoitusjärjestelmällä ja eri lähtökohdista lähtevillä koulutusmuodoilla ei päästä sellaiseen yhtenäiseen suomi toisena kielenä opintojen polkuun, joka varmistaa maahanmuuttajien suomen kielen taidon kehittymisen täydellisestä suomen kielen osaamattomuudesta sellaiseen kielitaitoon, jolla voi opiskella ammattiin. Nykyisellä järjestelmällä pidennetään turhaan maahanmuuttajien sijoittumista ammatilliseen koulutukseen ja sieltä työelämään. Perusopetusikäisten oppilaiden suomen kielen oppimista tulisi vahvistaa eri hallintokuntien yhteistoimin lisäämällä esimerkiksi sellaista vapaa- ja loma-ajan toimintaa, jossa suomen kielen kehittyminen olisi keskeisessä fokuksessa.

Maahanmuuttajataustaisten nuorten pääsyä toisen asteen koulutukseen tulee parantaa sekä lukioon että ammatilliseen koulutukseen valmistavilla koulutuksilla.

Rasismin, syrjinnän ja suvaitsemattomuuden torjumiseksi näitä teemoja tulee käsitellä eri oppiaineissa. Eri viranomaisten yhteistyö maahanmuuttajien tukijärjestöjen kanssa on olennaista suvaitsevaisuuden lisäämiseksi.

Vanhemmuuden tukea on perusteltua kehittää luonnoksessa esitettyjen toimenpiteiden lisäksi perheellisille toisen asteen (aikuis)opiskelijoille. Ammatillisen koulutuksen perheellisille opiskelijoille pitäisi pystyä elämäntilanteesta riippuen räätälöimään yksilölliset/joustavat tavat suorittaa ammatillinen tutkinto.

Strateginen tavoite 4

Koulutuksellista tasa-arvoa parannetaan

14.10.2011

Helsingin opetusviraston mielestä tärkeimpiä toimenpiteitä koulutuksellisen tasa-arvon parantamiseksi on koulutustakuun toteuttaminen. Toisen asteen koulutuspaikan takaaminen jokaiselle perusopetuksen päättävälle nuorelle lisää alueellista ja koulutuksellista tasa-arvoa, edistää nuorten kiinnittymistä työmarkkinoille ja ehkäisee syrjäytymistä. Pääkaupunkiseudulla ja erityisesti Helsingissä on liian vähän ammatillisen koulutuksen koulutuspaikkoja nuorten ikäluokkaan ja tulevaan työvoimatarpeeseen suhteutettuna. Koulutustakuun toteutuminen edellyttää Helsingissä vähintään 1000 ammatillisen koulutuksen paikan lisäämistä.

Peruskoulun oppilaanohjauksen kehittäminen on hyvä lähtökohta perusopetuksen päättävien nuorten ohjauksen parantamiseen. Kehittämistyössä on kiinnitettävä huomiota niiden oppilaiden ohjaukseen, jotka eivät hae yhteishaussa toisen asteen opintoihin tai hakemisesta huolimatta eivät saa toisen asteen opiskelupaikkaa. Perusopetuksen opinto-ohjauksen jälkiohjausta tulisi vahvistaa. Jos jälkiohjauksella ei enää tavoiteta nuorta, on ohjausvastuu siirrettävä etsivälle nuorisotyölle, jotta nuorella on mahdollisuus saada tukea ja ohjausta koulutukseen tai muihin palveluihin hakeutumisessa. Kuntien toteuttamaa etsivää nuorisotyötä tulee edelleen tukea valtion erillisrahoituksella.

Toisen asteen koulutuksessa opiskelijaa on tuettava hänen urasuunnittelussaan. Tämä edellyttää koko koulu ohjaa -periaatetta sekä riittäviä resursseja ohjaukseen sekä sähköisten palveluiden toimivuutta esimerkiksi sähköisen portfolion käyttöä.

Kannatettavaa on toisen asteen opiskelijoiden opintotukeen liittyvien epäkohtien korjaaminen. Opintotukijärjestelmää tulisi kehittää niin, että se mahdollistaa myös toisen asteen opiskelijoiden itsenäisen asumisen ja opiskelun Helsingissä.

Strateginen tavoite 6

Nuorten työllistymistä parannetaan ja työllisyyttä lisätään

Yhteiskuntatakuu ja sen osana toteutettava koulutustakuu ovat keskeisiä keinoja nuorten työllistymisen parantamiseen. On hyvä, että yhteiskuntatakuu koskee myös vastavalmistuneita alle 30-vuotiaita nuoria.

Yhteiskuntatakuun perusteella nuorille tulee tarjota heitä kiinnostavia ja motivoivia opiskelu-, työ-, harjoittelu-, kuntoutus- tai työpajapaikkoja. Nuorella tulee olla mahdollisuus vaikuttaa siihen, millainen paikka hänelle yhteiskuntatakuun perusteella osoitetaan.

14.10.2011

Helsingin opetusvirasto toteaa, että yhteiskuntatakuuta voitaisiin toteuttaa joustavammin Helsingin kaupungilla, jos työharjoitteluun liittyvää kuuden kuukauden säännöstä saman työnantajan alaisuudessa tarkasteltaisiin esimerkiksi työnantajan koon mukaan. Tällöin Helsingin kaupungilla olisi suurena työnantajana mahdollisuus tarjota eri alojen työharjoittelua aina työpajoista eri virastojen toimialoihin.

Joustavat oppimis- ja työllistymispolut toteutuvat tunnistamalla ja tunnustamalla vaihtoehtoiset oppimisympäristöt ja niissä tapahtuva oppiminen. Työelämässä ja työpajoilla tehtyjä suorituksia pitää arvioida osana ammatillisia tutkintoja ja tätä kautta hyväksyä osaksi ammatillisia opintoja.

Helsingin opetusvirasto korostaa koulutustakuun toteuttamista osana yhteiskuntatakuuta. Nuorten on ensiarvoisen tärkeää suorittaa vähintään toisen asteen tutkinto, mikä takaa heille paremmat työllistymismahdollisuudet. Yhteiskuntatakuun toteuttamisessa on pyrittävä kehittämään ”yhden luukun periaatetta”. Monihallintokuntainen yhteistyöverkosto tulee luoda niin kiinteäksi, että nuori saa tarvitsemansa palvelut ”yhden luukun periaatteella” ja hänen asioitaan käsitellään kokonaisvaltaisesti. Nuorten työllistymistä tulisi edistää esimerkiksi harjoittelijapalkan maksamisella, jotta nuori pääsisi heti valmistuttuaan koulutustaan vastaavaan työhön kiinni. Erytystä huomiota tulee kiinnittää maahanmuuttajataustaisten nuorten työharjoittelupaikkojen luomiseen sekä työllistymiseen.

Strateginen tavoite 8

Koulussa ja harrastuksissa lisätään yhteisöllisyyttä

Helsingin opetusvirasto pitää tärkeänä yhteisöllisyyden kehittämistä kouluissa ja oppilaitoksissa. Yhteisöllisyyden kehittämiseen liittyy tiiviisti oppilaiden osallisuuden lisääminen. Siksi olisi hyvä tuoda tavoite 1 toimenpiteiden vaikuttavuus yhteisöllisyyden lisääjänä esille tässä kohdassa. Kehittämishjelman toimenpide-esityksissä on nostettu peruskoulujen yhteisöllisyyden kehittäminen esimerkiksi oppilaskunta-toiminnan kautta hyvin esille, mutta vähemmälle huomiolle on jäänyt yhteisöllisyyden parantaminen toisen asteen koulutuksessa ja nuorten keskuudessa.

Toisen asteen koulutuksessa yhteisöllisyyden ja yhteisvastuullisuuden kehittäminen on erityisen tärkeää ajatellen esimerkiksi viimeaikaisia Suomessa ja ulkomailla tapahtuneita ampumisvälikohtauksia. Lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa on jatkettava oppilaskunta-toiminnan kehittämistä ja nuorten osallistumismahdollisuuksien lisäämistä sekä kehitettävä oppilaitosten toimintakulttuuria ja rakenteita entistä yhteisöllisemmiksi.

14.10.2011

Strateginen tavoite 9

Lasten ja nuorten terveyttä edistetään

Terveyden edistäminen ja terveyserojen kaventaminen tulee aloittaa jo pienistä lapsista varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen puolella, kuten luonnoksessa todetaan. Terveyden edistämisessä ei pidä kuitenkaan jättää vähemmälle huomiolle terveyserojen kaventamista lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden keskuudessa. Ammattiin opiskelevat tupakoivat ja käyttävät päihteitä enemmän ja heillä on epäterveellisemmät elintavat kuin lukiolaisilla. Kehittämishjelmassa voisi olla enemmän toimenpiteitä kohdennettuna erityisesti ammattiin opiskeleville. Terveellisten elintapojen ja liikunnan omaksuminen jo opintojen aikana loisi pohjaa hyvälle jaksamiselle ja terveydelle myös työelämässä.

Nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen edellyttää moniammatillisen opiskelijahuoltotyön parantamista. Ammatillisissa oppilaitoksissa tulisi kehittää erityisesti ratkaisuja opiskelijoiden mielenterveys- ja arkielämän ongelmiin, opintojen keskeyttämisen ennaltaehkäisyyn ja opiskelijoiden hyvinvoinnin edistämiseen. Helsingissä on esimerkiksi Tsemppari – nuorten aikaisä -hankkeella sekä Armi – arkiohjauksen malli –hankkeella monihallintokuntaisena yhteistyönä kehitetty matalan kynnyksen palveluja mielenterveyden ongelmiin ja arjen taitojen hallintaan tavoitteena vähentää opintojen keskeyttämistä.

Sähköisiä palveluita tulisi kehittää edelleen monihallintokuntaisena ja alueellisena yhteis-työnä, koska verkko on yksi keskeinen nuorten yhteydenpidon ja tiedon saannin väline. Helsingissä Toisen asteen yhteys - psykologien ja kuraattorien verkkopalvelussa hyödynnetään jaetun asiantuntijuuden mallia ja monihallintokuntaista yhteistyötä. Palvelun avulla pyritään kehittämään verkkotyön malleja osaksi toisen asteen psykologi- ja kuraattoripalvelun ja Helsingin kaupungin oppilaitosten ja eri hallintokuntien toiminnan rakenteita. Uuden-maan nuorten ohjaus UNO -hanke on tuottanut verkkoon opiskelijaksi.net - sivuston, jonka kautta opiskelijat voivat lähettää opintoihin liittyviä kysymyksiä tai varata henkilökohtaisen ohjausajan.

Tavoitteena nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä tulee olla nuorten asioiden käsitteleminen kokonaisvaltaisesti ja matalan kynnyksen palveluiden kehittäminen. Etsivällä nuorisotyöllä on keskeinen rooli, jotta nuoret löytävät eri hallintokuntien ohjaus- ja palvelutarjonnan. Palvelu kohdistuu erityisesti niihin nuoriin, joilla on vaikeuksia oma-aloitteisesti saavuttaa tai sitoutua julkisen sektorin palveluihin.

Strateginen tavoite 10

14.10.2011

Yhteistyötä ja osaamista lasten, nuorten ja perheiden asioissa parannetaan

Perheiden monipuolinen tukeminen lasten kasvatuksessa ja hyvinvoinnin lisäämisessä on erittäin tärkeää. Lapsiasioita käsittelevien neuvottelukuntien kokonaisuutta on hyvä selkeyttää. Toiminnan kehittäminen on hyvä liittää kuntien lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmien kehittämiseen ja arviointiin.

Lasten ja nuorten parissa toimivien osaamisen lisäämisessä tulisi parantaa verkostoissa toimimisen valmiuksia sekä verkostojen johtamista lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Lisätiedot

Pohjolainen Liisa, linjanjohtaja, puhelin: 310 86850
liisa.pohjolainen(a)hel.fi